

BIOTEHNIŠKI
CENTER NAKLO
SREDNJA ŠOLA

Biotehniški center Naklo-Srednja šola

Strahinj 99, 4202 Naklo, Slovenija

VAJA PRI PREDMETU ZGODOVINA
INTERVJU
KAKO SO ŽIVELI V JUGOSLAVIJI?

Mentor: Mojca Logar

Avtor: Maja Brlogar, 3.M

Junij 2020

- Intervju z Valentinom Slivnikom, rojenim leta 1947

- 1. Ali se spominjate nacionalizacije, podržavljenja imovine takoj po drugi vojni? Ali ste utrpeli kakšno odvzetje – podržavljenje? Ali ste zemljo dobili po sloganu »zemljo tistemu, ki jo obdeluje« ali so vam jo vzeli?**

Nacionalizacije se ne spominjam, a smo jo občutili. Z eno besedo je bila to kraja.

Bili smo delavski razred, zato nam zemlje niso mogli odvzeti, saj je nismo imeli. Vemo pa, da se je zemlja na veliko odzemala, tudi tovarnam ne samo kulakom. Nato smo prišli v čas deset hektarskega maksimuma – kmet je lahko obdeloval samo deset hektarov, zaradi tega pa imamo še danes velike posledice.

- 2. Ali imate ohranjen spomin na povojne poboje? Ali je bil žrtev morda kdo od vaših sorodnikov in znancev – ne gre le za preganjanje in izvensodne poboje domobrancev, ampak tudi premožnih ljudi, političnih nasprotnikov, vernih ljudi in duhovnikov?**

Sam spadam v povojno generacijo, moj oče pa je bil zaprt. Zaradi tega naslova smo dali veliko skozi vsi, a takrat se o tem ni govorilo. Naši starši so bili tiho, da bi nas obvarovali – včasih si šel za besedo sedet. Ko na to gledam danes, ugotavljam, da smo odraščali na umorih in ostalih grozotah, takrat pa se tega nismo zavedali, sicer pa veliko stvari še vedno ostaja skritih. To je travma slovenskega naroda, ki bo trajala še zelo dolgo.

- 3. Ali imate ohranjen spomin na politično preganjanje in zapostavljanje drugače mislečih, vernih?**

Moj oče je bil politično preganjan, bil je zaprt in na vojaškem sodišču. Bil je eden od organizatorjev prve stavke v Jugoslaviji, ni bil pa samo politik, temveč je bil tudi španski borec, partizan, in logoraš, ter zelo »načitan« človek.

Zaprt je bil v 103 zaporih po celi Evropi, kar je na njem pustilo velik pečat.

V tistem času je vladala cenzura. O nekaterih stvareh so vsi vedeli, a noben ni vedel nič.

Najboljše pa je bilo da nisi vedel nič. V tistem režimu so ljudem polnili glave s čimer koli so hoteli, nekateri ljudje pa jim tega niso dopustili. Eden od takih ljudi sem bil jaz.

- 4. Se spomnite kakšnih državnih proslav, obiskov Tita v vašem bližnjem kraju?**

Prejšnji sistem je bil zelo prefrigan. Če pogledamo mojega očeta, ki je bil politično preganjan, sem bil jaz kot mladinec na primer v Beogradu na proslavi Titovega rojstnega dneva. Kot telovadci smo dobili možnost, da smo odšli v Beograd za mesec ali dva, kar smo seveda izkoristili. Naši starši temu niso smeli oporekati, saj bi s tem žalili oblast. Vse skupaj je bila zelo prefinjena igra oblasti. Ko o tem danes razmišljam bi mi starši verjetno to prepovedali, a takrat tega pač niso storili, mi pa smo bili le otroci, ki takratnega sistema oblasti niso razumeli.

Slika 1: Knjižica športne značke

Vir: Maja Brlogar

5. Ste bili Titovi pionirčki, cicibani in mladinci? Ali ste se udeležili kakšnega pobratenja v drugi Jugoslovanski republiki? Ali ste se udeležili kakšne mladinske delovne brigade – kdo vas je nagovoril k temu, kakšne spomine imate na ta dogodek? Je bil to izraz solidarnosti, prostovoljstva ali prikrite prisile, pričakovanega vedenja mladih?

Seveda vsi smo bili Titovi pionirčki. Prav tako smo bili del mladinske brigade. Jaz sem v Zagrebu gradil savske nasipe. Tega smo se celo veselili.

Slika 2: Sprejem v pionirčke

Vir: Maja Brlogar

6. Kam ste hodili kupovat kavo, kavbojke, otroške vozičke, orodje in vse kar je bilo boljše kakovosti? Ali se spomnite nakupovati v Avstriji, Trstu, Trbižu? Ali ste imeli kakšno neprijetno izkušnjo na meji?

Za svoj denar smo morali »švercat«. Hodili smo na Trbiž, včasih tudi v Avstrijo. Sam sem moral »švercat« na več nivojih, ne samo pred cariniki temveč tudi pred svojo ženo. Enkrat ko sva se vračala iz nakupov sem imel pod sedežem skrit radio, za katerega moja žena ni vedela. Na meji nas nikoli ni nihče pregledal, vprašali so le, če imamo kaj v avtu, mi pa smo seveda odgovorili, da nimamo ničesar. Spomnim se, da sem takrat samo sedel v avtu in se delal kot da ni na meji nikogar in še naprej mirno kadil. Ko sva prišla domov in sem radio vzel izpod stola, sem mislil, da bo žena zadela kap.

- 7. Kako se spominjate krize v Jugoslaviji v 80. letih 20. stoletja (bencinski boni, par ne-par, redukcija elektrike, pomanjkanje zdravil in higienskih pripomočkov)? Štafeta mladosti je bila včasih pomemben dogodek Jugoslavije – za vzpostavljanje kulta osebnosti Josipa Broza Tita, potem je bila ob razpadanju Jugoslavije ena prvih tem, v katero so pričeli dvomiti. Ali se spomnite pisanja o tem v reviji Mladina?**

Krize se spominjam. Glede na našo registrsko tablico so se en dan po cesti vozili avtomobili s parno številko drug dan pa avtomobili z neparno. Pol prometa je stalo pol pa se jih je lahko vozilo, ker ni bilo denarja za energente. Bila je kriza, ki je zadela celo državo. Nismo si mogli privoščiti praška, bencina. Dejstvo pa je, da je Jugoslavija v tistem času porabila za svojo oborožitev 25 % BDP.

Prvo moramo ločiti Mladino do naše osamosvojitve in Mladino prej. Mladina prej je bil časopis, ki ga je brala cela Jugoslavija. Žal mi je, da sem jo pred nekaj leti dal v papirno akcijo. Novinarstvo je bilo takrat drugačno kot danes in ena prvih stvari, ki so novinarji sesuli ob razpadu Jugoslavije je bila Štafeta mladosti.

- 8. Ali se spomnite Titove smrti? Kje ste bili tedaj, kaj ste počeli? Ali ste bili ob njegovi smrti pretreseni in zakaj? Kako ste gledali na Tita včasih in kako gledate nanj danes?**

Titove smrti se spomnim. O tem so veliko, celo preveč govorili po radiu in televiziji. Naši starši in mi smo takrat vedeli, da to pomeni konec Jugoslavije. Tito, za kakršnega koli ga je kdo imel, je bil lepilo Jugoslavije.

Bil je dober politik kar pa je uničil s svojimi dejanji. Preveč ljudi so pobili brez sodbe.

- 9. Ali ste bili na začasnem delu v tujini? Kje ste bili? Kaj ste tam opravljali? Je bila z vami cela družina? Koliko časa ste bili v tujini? Kako so vas tam sprejeli? Zakaj ste se vrnili? Ali bi danes storili enako?**

V 70. letih je iz Jugoslavije na začasno delo odšlo na delo več kot 1000000 ljudi, med njimi tudi jaz. Bil sem na začasnem delu v Italiji. Bil sem delavec v verigi na Trbižu. Tako sem pristal v Ratečah in zaradi tega imamo tudi danes to kar imamo, eno najlepših lokacij v Ratečah, a vrnil se nisem samo zato, da bi sezidal hišo temveč zato, da bi si ustvaril dom.

Ko sem prišel na delo v Italijo, kljub temu, da smo jezike govorili zelo slabo, nikoli nismo imeli občutka, da smo drugačni. Italijani pač do nas nikoli niso kazali nespoštovanja. Na drugih mejah pa je pogosto prihajalo do nesporazumov. Z bratom sva hodila na počitnice v Avstrijo k njegovemu botru, kjer so vsi točno vedeli, če si Slovenec in so bili do nas zaničljivi.

Na vprašanje: »Ali bi danes storili enako«, bom odgovoril takole. Nikoli ti ne sme biti žal za pretekla dejanja, to je zgodovina. Z dejanji, ki jih narediš pa se moraš nekaj naučiti. Drugače se zgodovina ponavlja.

10. Ali se spominjate služenja vojaškega roka JLA? Kakšen je bil odnos do Slovencev v JLA? Kako gledate na vojaščino danes? So bila to stran vržena leta ali se vam zdi tudi kaj koristnega v tem načinu vzgoje mladih?

Vojske nisem služil, ker sem bil v tistem času invalid.

Če na vojaščino gledamo iz strani stroškov bi jo vsak ukinit. Vojska je gradnik držav, na žalost brez vojske ni države. Naša država, današnja Slovenija počiva na Slovenski taktični zmagi nad JLA.

Vsaka vojska temelji na tako imenovanem drill-u. Tisti, ki so služili vojaščino imajo na današnji svet drugačen pogled, kot ostale generacije. Brez delovnih navad v življenju ne dosežeš veliko, vojska pa je učila ravno te.

11. Se spomnite olimpijskih iger v Sarajevu in naših tekmovalcev? Se spomnite Bojana Križaja, Borisa Strela, Mateje Svet, maskote Vučko? Se spomnite drugih športnih dosežkov naših športnikov? Kaj pa akcija PODARIM DOBIM Ali ste morda kaj zadeli?

Olimpijskih iger se spomnim zelo dobro. »Vic« Sarajevskih olimpijskih iger je bil znova predvsem politični - z njimi je svet temu koncu sveta nameraval dati težo. Sam v Sarajevu nisem bil, a iz moje generacije jih je bilo v Sarajevu takrat veliko.

Podarim dobim je bila izvorno avstrijska ideja, ki je bila pri nas velik hit, njim pa ni uspela. Zadeli pa sicer nikoli nismo nič.

12. Glasba – če pomislite na popevke in glasbene skupine, katera vam najprej pride na misel?

Glasbe nisem veliko poslušal, a se spomnim, da smo vedno imeli prižgan radio med nedeljskimi kosili in poslušali glasbo, ki so jo vrteli, po navadi je bila narodnozabavna.

13. Ali ste poslušali kakšno radijsko oddajo – Četrtek večer, ste gledali kakšno televizijsko nadaljevanko ali oddajo?

Nikoli nisem gledal televizijskih nadaljevanj ali oddaj, smo pa redno poslušali Četrtek večer.

14. Kako ste dobili službo in stanovanje? Kako je bilo v službah – odnosi, dolžina delovnika, tempo? Se spomnite TOZD-ov, sindikata, skupnih srečanj z delavci...Kakšna je bila gospodarska učinkovitost socializma? Če se vam zdi tedanja gospodarska učinkovitost dobra, kako razlagate, a ste morali dobrine in priboljške kupovati v zamejstvu oz. tujini?

Prvo službo sem delal v Italiji, saj svojim zdravniškim spričevalom pri nas dela nisem dobil. Ko sem prišel na delo v Italiji, so mi dali dva tedna, da se dokažem kot dober delavec, kar mi je uspelo in službo sem lahko obdržal. Delali smo 48 urne delavnike. Odnosi so bili pošteni, če je bilo potrebno smo se skregali, a vedno smo se znali poslušati in si kaj povedati.

Tozdov se spomnim. V sindikatu sem bil v Italiji, pri nas pa nikoli. S sindikatom smo v Italiji dva meseca stavkali, sicer mi takrat še ni bilo jasno zakaj. Starejši sodelavci so mi rekli, da se za svoje pravice boriš takrat, ko je kaj za razdeliti, kaj za vzeti, ko tega ni, to nima smisla. V politiko sem bil vedno vpet, ponujali so mi različna mesta, ki pa sem jih zavrnil, saj se z njimi preprosto nisem strinjal v nekaterih pogledih.

Delavska učinkovitost v socializmu je bila pod nivojem. Če se nam je v obratu polomil stroj smo dali za njegovo popravilo več kot pa za nov stroj. V Italiji smo za ferragosto tovarno zaprli, ko smo prišli nazaj je bila polovica strojev novih, ko smo obrat zagnali je vse delalo brez težav, pri nas pa je proizvodnja upadala.

Na primeru je bilo z učinkovitostjo takole: Ko smo zidali hišo in smo potrebovali določene artikle na primer cement, smo jih s prepustnicami lahko nekaj uvozili iz Italije, nismo pa mogli uvažati železa. V Sloveniji smo kupovali zvite železne palice in žico, ki smo jo morali zravnati sami, 500 metrov čez mejo pa bi lahko kupili prvovrstne železne palice trikrat ceneje. Dober primer so tudi produkti Slovenskega podjetja Gorenje, ki so ga takrat že izvažali. Kupili smo ga v Avstriji in plačali carino, na koncu pa je bil še vedno cenejši kot, če bi ga kupili pri nas.

15. Kam ste hodili na dopust – sindikalni turizem?

Seveda, hodili smo na morje v apartmaje. Imeli smo fičota. V njem smo se peljali jaz, moja žena, hči in sin ter vsa naša prtljaga pa smo se brez problema peljali na morje. To je bila ena izmed dobrih stvari v socializmu, dopustovali smo tako rekoč zastonj.

Slika 3: prvi avto Fičo

Vir: Maja Brlogar

16. Če ste gradili hišo, kako ste kupovali material, avtomobile? Kakšen je bil vaš prvi avto? Ali so za vas še danes dobri okusov Domačica, Gavrilovič, Kraš...

Hišo smo gradili sami, z lastnimi rokami. Nismo imeli nobenih delovnih strojev, le lopato in kramp. Material smo kupovali v Italiji ali pa ga je moja mati kupila na posojila na Jesenicah, kamor so v trgovine na vsake toliko časa pripeljali artikle. Če si bil tam si jih dobil, drugače pa še kakšno leto ne. Za cement in osnovne stvari pa smo imeli mi privilegij, da smo lahko hodili v Italijo. Avta nisva imela nikoli novega, vedno kakšen star, že malo razpadajoč fičo.

17. Ali ste kdaj govorili o tabu temah – Goli otok, Huda jama, Teharje, otroci s Petrička? Kako danes gledate na to problematiko?

Moj oče je bil major proti-obveščevalne službe in je o teh temah vedel zelo veliko. O samih temah tudi sam vem precej, a o tem ne govorim rad. Tabu teme so tabu teme z razlogom in bolje je, da o njih veš čim manj.

18. Se vam zdi, da je bilo življenje v socializmu in SFRJ lažje ali so to le stari dobri časi – bili ste mlajši in ko je človek mlad je vse lažje in lepše? Pomislite, kaj ste imeli tedaj na izbiro in kaj imate danes, možnost šolanja za mlade, šolanja v tujini in izmenjav na tujem? Se vam zdi, da ste vi gradili socializem ali je socializem gradil vas?

Točno to. Ko je človek mlajši je vse lažje in lepše. Svet gre naprej, se spreminja. Danes na določene stvari gledamo drugače. Z ženo sva na primer hišo zidala iz meseca v mesec, a včasih, v večini primerov pač nismo imeli druge možnosti. Kdor je nekaj začel je to lahko končal, kdor pa ni začel pa ni nikoli imel. Včasih smo ostanek denarja usmerili v gradnje hiš in ustvarjanje družine, danes pa se denar porablja za popolnoma drugačne stvari. Socializem me ni nikoli gradil, gradil sem samega sebe in gradil me je moj brat.

19. Kako se spominjate osamosvojitve Slovenije? Ste bili udeleženi v vojni? Ali je po vašem mnenju Slovenija že dosegla tisto, kar so si zastavili in sanjali leta 1991 ?

Osamosvojitve se spominjam, v naši garaži je bila radijska obveščevalna postaja voda vojakov za našo hišo. Na hribu za hišo je bilo 110 vojakov, orožje pa so jim pripeljali s tovornjaki. Vem da so šli ti ljudje v osvobodilni boj s srcem, ne pa za to, da bi pobijali. V sami vojni nisem bil udeležen.

Po mojem mnenju je Slovenija formalno dosegla vse, neformalno pa nismo dosegli nič, kar pa našo generacijo zelo boli in med nami še vedno ostajajo razočarani posamezniki.

20. Trenutno se spopadamo z novo situacijo – virusom COVID – 19, ki je ohromil cel svet. Ali vidite kakšno podobnost v vojni za Slovenijo 1991 in danes, so kakšne politične osebnosti iste, kakšni so bili ukrepi v času vojne in kakšni so danes? Kako, menite, bomo občutili posledice te pandemije v prihodnje, kaj se bo spremenilo?

Velikih podobnosti med vojno in pandemijo ni. Vojno stanje po mojem mnenju ni primerljivo s karanteno. Podobnosti pa se kažejo pri na primer nabavi orožja in nabavi zaščitnih mask. Slovenija ni bila pripravljena leta 1991 in prav tako ne leta 2020.

Voditelji Slovenije danes so enaki, kot tisti, ki so vodili vojno. Izkazali so se takrat, izkazali pa so se tudi danes. Če se 13. marca nebi zamenjala oblast, bi bile po mojem mnenju posledice pandemije veliko slabše.

Za enkrat se pandemija pri nas umirja, ni pa nujno, da bo tako v prihodnje. Posledice bomo čutili, tega pa se še ne zavedamo.

Slika 4: Zvirka znamk
Vir: Maja Brlogar

Slika 5: Denar dinarji
Vir: Maja Brlogar

Slika 6: Na Triglavu
Vir: Maja Brlogar

Slika 6: Smučarka družina
Vir Maja Brlogar

Slika 7: Reševalna akcija
Vir: Maja Brlogar

Slika 8: Stara razglednica
Vir: Maja Brlogar